

Våld mot barn med funktionsnedsättning

För socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården

Definition av våld mot barn

WHO:s definition av våld mot barn innefattar alla former av övergrepp mot personer under 18 år – fysisk och psykisk misshandel, sexuella övergrepp, försummelse, kommersiell eller annan exploatering som leder till faktisk eller potentiell skada för barnets hälsa eller utveckling.

En högre risk att utsättas för våld

- **Barn med funktionsnedsättning löper en högre risk än andra barn att utsättas för våld.**
- **Barn som har psykiska och intellektuella funktionsnedsättningar är mest sårbara.**
- **Risken ökar ytterligare för barn som har flera funktionsnedsättningar.**

Våldet tar sig olika uttryck

- **Fysiskt våld**
- **Psykiskt våld**
- **Sexuella övergrepp**
- **Kränkningar**
- **Försummelse**
- **Funktionshinderrelaterat våld**
- **Hedersrelaterat våld**

Beroende, sårbarhet och osynlighet

Tre teman brukar återkomma när man beskriver och förklarar våld mot personer med funktionsnedsättning.

Det handlar om **beroende, sårbarhet** och **osynlighet**.

Beroende

Många är extra beroende av andra för att få sin vardag att fungera. Det innebär en risk att både utsättas för aktiva våldshandlingar och försummelse.

Försummelse kan till exempel vara

- **att inte få hjälp med mat, hygien, ta sin medicin**
- **att inte få tillgång till de hjälpmedel man behöver.**
- **Långvarigt beroende av hjälp med hygien och att klä på och av sig kan göra det svårt att bygga upp sin egen kroppsliga integritet, att förstå när något är ett övergrepp.**
- **Risk för upprepat våld.**

Sårbarhet

Personer med funktionsnedsättning kan ha svårare att

- **undvika våldet**
- **skydda sig mot våldet**
- **berätta vad som hänt**
- **ta tillvara sina rättigheter.**

Unga med intellektuell funktionsnedsättning är särskilt sårbara för att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

Osynlighet

- Fokus riktas mot funktionsnedsättningen – omgivningen ser inte att övergrepp förekommer.
- Den som utsatts för våldet har svårt att bli trodd.
- Brottsliga handlingar, såsom våld, beskrivs som "missförhållanden" och "brister" i verksamheten. De blir vårdfrågor i stället för rättsliga frågor.

Våldet utövas i olika miljöer

- **Barn kan utsättas för våld och övergrepp i alla livsmiljöer.**
- **Fysisk barnmisshandel utövas främst i hemmet.**
- **Mobbning förekommer oftast i skolan, i närheten av skolan eller på nätet.**
- **Våld kan förekomma när barn är i samhällsvård och i olika verksamheter där barn vistas.**
- **Tvångs- och begränsningsåtgärder kan vara våld.**

Riskfaktorer för våld i hemmet

**Exempel på riskfaktorer som kan påverka vårdnadshavare/
föräldrar till barn med funktionsnedsättning:**

- **kris- och sorgereaktioner**
- **relationer som inte vårdas**
- **otillräcklig sömn**
- **bristande samordning av barnets insatser**
- **nätverk som inte kan eller vill avlasta**
- **samhällets attityder**
- **föräldrars egna svårigheter.**

Generella riskfaktorer

- **Ekonomiska problem**
- **Missbruk**
- **Psykisk ohälsa**
- **Relationsproblem**
- **Våld i familjen**

Tecken på att barnet kan ha utsatts för våld

Några exempel på tecken är:

- blåmärken
- rodnader och rivmärken
- frakturer
- oro och rädsla
- symtom på stress, till exempel magont, huvudvärk, sömnsvårigheter, ätstörningar
- förändring i sitt sätt att vara eller tillbakagång i utvecklingen.

Tecken som tandvården kan uppmärksamma

Tecken som tandvården kan vara särskilt uppmärksam på:

- sårskador
- blåmärken
- utslagna tänder
- frakturer på käke och tänder
- omfattande kariesskador till följd av att barnets munhygien inte skötts som den ska
- tandvårdsrädsla
- upprepade sena återbud eller uteblivna tandläkarbesök.

Kunskapsguiden.se

- Tema om våld mot barn med funktionsnedsättning:
<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/vald-mot-barn-med-funktionsnedsattning>
- Publikationer från Socialstyrelsen och andra aktörer
- Utbildningar som anknyter till temat våld mot barn med funktionsnedsättning.

Samtal om våld med barn som har funktionsnedsättning

Att tänka på vid samtal

- **Alla samtal inom vård och omsorg kan komma att handla om våld.**
- **Alla som möter barn behöver därför vara förberedda på att prata om våld.**
- **Samtal med barn som har funktionsnedsättning kräver ofta mer förberedelser och mer tid.**

Förberedelser

- **Se till att ha grundläggande kunskaper om den funktionsnedsättning barnet har.**
- **Ta reda på hur barnet kan och vill vara delaktig.**
- **Ta reda på om barnet behöver bildstöd, andra hjälpmedel eller andra former av stöd.**

Förberedelser

- **Fundera på om samtalet ska vara med eller utan barnets föräldrar eller vårdnadshavare.**
- **När vi pratar med barnet och föräldrarna/vårdnadshavarna tillsammans – hur ser vi till att barnet fortsatt är i fokus?**
- **Fundera på vilka sätt föräldrarna/vårdnadshavarna kan komma att stödja respektive negativt påverka barnets möjligheter att fritt beskriva sina erfarenheter och upplevelser.**

Förhållningssätt

- **Ge barnet de bästa förutsättningarna för att fritt beskriva sina erfarenheter och upplevelser.**
- **Var lyhörd för barnets förmågor och erfarenheter.**
- **Barn med funktionsnedsättning bär på en unik kunskap om hur det är att vara just det barnet, med sina färdigheter och begränsningar.**
- **Svårigheter att uttrycka sig behöver inte betyda att barnet har en bristande förmåga att reflektera och ha en egen åsikt.**
- **Var snäll och skapa en förtroendefull relation med barnet. Det är avgörande för att få till ett bra samtal.**

Samtalet

- **Inled samtalet med att beskriva vem du är och varför ni ses.**
- **Ha en tydlig struktur för samtalet och minimera störande intryck i och utanför rummet.**
- **Ibland är det lämpligt att ställa direkta frågor om våld till barnet, även när ingen misstanke finns.**

Samtalet

- **Sammanfatta och ge barnet möjlighet att bekräfta att hen känner igen sig.**
- **Fråga om det är något mer barnet vill berätta eller fråga om.**
- **Avsluta samtalet i lugn och ro och med en känsla av trygghet för barnet och hopp inför framtiden.**

Anmälningsskyldighet

Vi som arbetar inom vård och omsorg är skyldiga att genast göra en anmälan vid misstanke eller kännedom om att ett barn far illa.

- Anmälan ska i regel göras till socialtjänsten i den kommun där barnet bor.**
- Gör helst anmälan skriftligt. I en akut situation kan det vara nödvändigt att först göra en anmälan muntligt, sedan bekräfta den skriftligt.**
- Om man är osäker på om situationen är sådan att en anmälan ska göras, kan man diskutera situationen med socialtjänsten utan att avslöja barnets identitet.**

Anmälningsskyldighet

I anmälan beskriver man vilket barn det gäller, om iakttagelserna och oron för barnet.

Man får vanligtvis information om att anmälan tagits emot och av vem. Socialtjänsten får även informera om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.

Efter att anmälan är gjord kan man behöva lämna ytterligare uppgifter till socialtjänsten.

Mer information: <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/barn-som-far-illa/>

Polisanmälan

Socialtjänsten kan utan hinder av sekretess polisanmäla *vissa* brott. Det kan gälla risk för att brott begås eller brott som har begåtts. Det gäller bland annat brott begångna av eller mot barn och särskilt allvarliga brott.

Mer information om vilka brott det gäller finns i 12 kap. 10 § socialtjänstlagen och i 10 kap. 18 a - 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen.

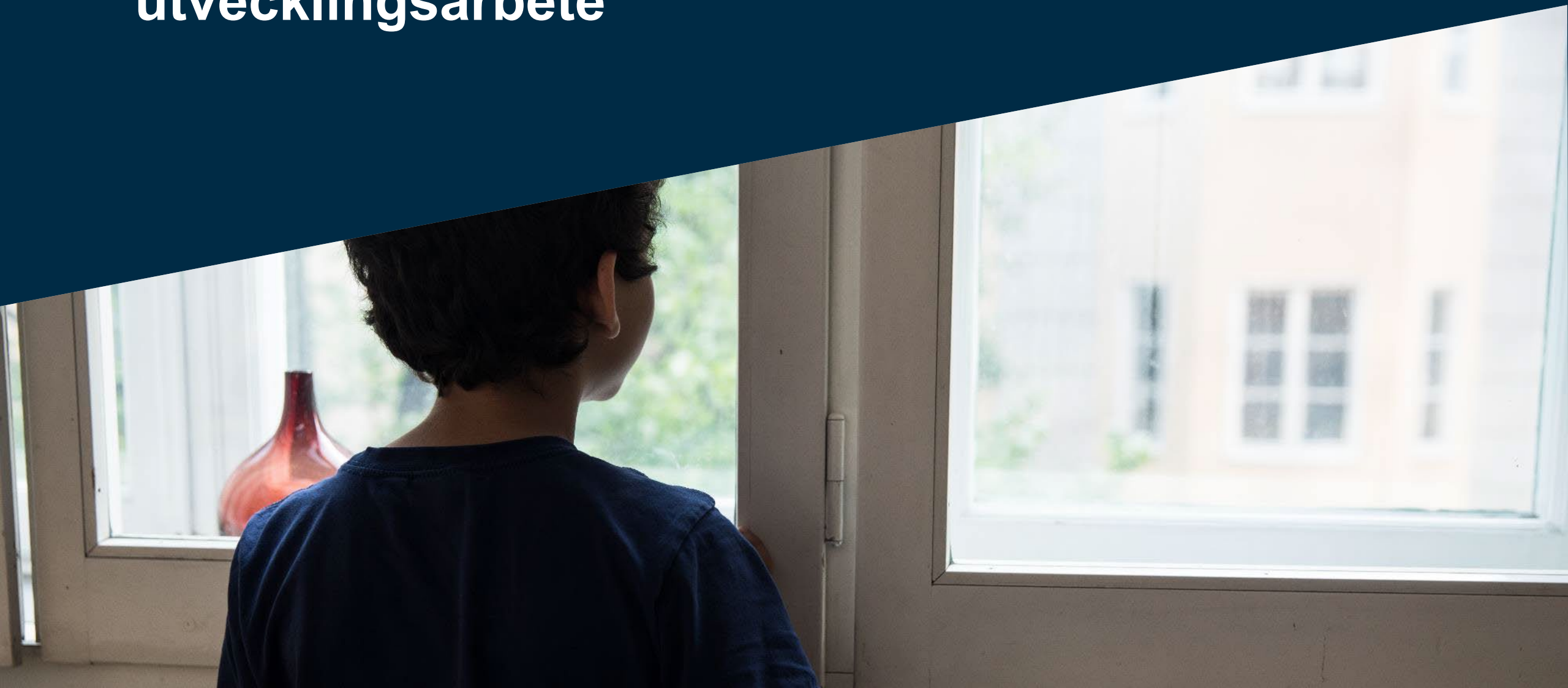
Om ett brott inte omfattas av de sekretessbrytande bestämmelserna kan, som huvudregel, socialtjänsten *inte* göra en polisanmälan utan att bryta mot socialtjänstsekretessen.

Kunskapsguiden.se

- Tema om våld mot barn med funktionsnedsättning:
<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/vald-mot-barn-med-funktionsnedsattning>
- Publikationer från Socialstyrelsen och andra aktörer
- Utbildningar som anknyter till temat våld mot barn med funktionsnedsättning.

Reflektionsfrågor och tips på fortsatt utvecklingsarbete

Vad betyder det här för dig i din yrkesroll?

- Har du själv i din yrkesroll träffat barn med funktionsnedsättning som utsatts för våld?
- Har du i din yrkesroll träffat barn med funktionsnedsättning som du misstänker utsatts för våld?
- Hur har du hanterat det?
- Är det något du behöver lära dig mer om?
- Vad tänker du att vi på arbetsplatsen kan jobba vidare med för att förbättra vårt arbete i att möta våldsutsatta barn?

Vad betyder det här för oss i vår verksamhet?

- Har vi rutiner för hur våldsutsatthet ska uppmärksammas?
- Ställer vi frågor om våldsutsatthet? Om ja, hur hanterar vi svaren?
- Vilken erfarenhet har vi av att upptäcka det mindre synliga våldet, till exempel psykiskt våld?
- Vad i vårt arbete bör vi hålla fast vid – och vad behöver vi utveckla?
- Vad krävs om vi önskar utveckla arbetet?
- Hur samverkar vi internt och externt när det gäller våldsutsatthet?

Har vi identifierat behov av samverkan?

Våld mot barn med funktionsnedsättning berör både socialtjänst, hälso- och sjukvård och tandvård. Därför är samverkan viktig.

- Vilken/vilka verksamheter *inom* vår organisation skulle vi behöva skapa kontakt med och bjuda in för att diskutera våld mot barn med funktionsnedsättning?
- Vilken/vilka verksamheter *utanför* vår egen organisation skulle vi behöva skapa kontakt med och bjuda in för att diskutera våld mot barn med funktionsnedsättning?
- Vem/vilka inom vår organisation har *kunskap om arbete med våldsutsatthet*?
- Vem/vilka inom vår organisation har *kunskap om barn med funktionsnedsättning*?

Hur går vi vidare?

Kunskapsguiden.se

- Tema om våld mot barn med funktionsnedsättning:
<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/vald-mot-barn-med-funktionsnedsattning>
- Publikationer från Socialstyrelsen och andra aktörer
- Utbildningar som anknyter till temat våld mot barn med funktionsnedsättning.

**Mer information finns på:
www.socialstyrelsen.se**